

אנציקלופדיה
עבודת ה' פנימית

א-נ - אן

בלבבי משכן אבנה

השיעורים של הרב זמינים ב"קול הלשון"

073.295.1245 | ישראל | 718.521.5231 USA

אך

אור - התפשטות, כלי - הגבלה

אך "כל אכין שבתורה מיעוטין הן", כמו שמבוי בש"ס, וגדר הדברים, אך ראשי תיבות אור כלי, מצד מציאות האור הוא כולו התפשטות, והדוגמא השורשית והבהירה לכך זהו לשון חז"ל בגמ' הידועה בחגיגה, לגבי האור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון, - הגמ' אומרת שהאור הזה היה הולך ומתפשט עד שגער ואמר לעולמו די, - הגמ' אומרת את זה על העולם אבל זה נעשה מכח האור שמתפשט, ואז גער בעולמו ואמר לעולמו די.

ד' מדרגות הכלים

וא"כ טבע האור ביסודו ובמהותו הוא מציאות של התפשטות, זהו אור, ומה מצמצם את האור ומגביל אותו - זהו הכח הנקרא כלי.

ובדקות, יש כמה וכמה סוגי כלים.

א. כלי תחתון הוא כלי שהוא בית קיבול, הוא מקבל אל תוכו את השפע, הוא מקבל אל תוכו את המים, ובשורש יותר הוא מקבל אל תוכו את מציאות האור, זה המציאות של כלי תחתון.

ב. למעלה מכך כמו שהוזכר, מציאות הכלי היא מגבילה ומצמצמת את מציאות האור, ועל ידי כן נעשה חסרון כביכול בהתפשטות של האור, ובדרך רמז, אור - כלי עם הכולל בגימטריא חסר, כלומר שהוא מחסר את הדבר, זהו כלי שהוא בבחינת 'אכין מיעוטין הן', הוא ממעט ומחסר את מציאות האור, הוא מחסר את התפשטותו.

ג. יתר על כן מדרגת כלי נקראת כלי מלשון כלות הנפש לאלקים, שמשמעותו שהיא חוזרת לשורשה, - במהלך השני זה גם נקרא כלי מלשון כלות אבל משמעותו היא שעד כאן הוא מתפשט ומכאן ואילך נפסק התפשטותו, אבל במהלך השלישי מציאות של כלי הוא מלשון כלות כלומר שחוזר הדבר בחזרה לשורשו.

ד. למעלה מכך מדרגת הכלי היא בבחינת כלי שלמעלה מהאור, בבחינת 'כופה עליו את הכלי', הוא כלי מלשון של כללות כי הוא כללות הדבר למעלה משורש מציאות האור. זה בקצרה ממש ארבעה המדרגות של הכלים.

נח ההמשכה מה'אך שמח' דחג הסוכות

ובערכין לעניינם של הימים האלה ימי חודש כסליו, - האור מתפשט והכלי מגביל אותו ומצמצם אותו ומעלה אותו בחזרה לשורשו, שורש האור שמתגלה בחודש כסליו זה הדלקת הנר, "נר מצוה ותורה אור", ופשוט וברור הדבר, נאמר לשון של אך ביחס לחג הסוכות "והיית אך שמח" ועיקר השמחה שמתגלה בחג הסוכות היא בשמחת בית השואבה כמו שאומרת המשנה "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", יש מדרגה של "שמחו צדיקים בה", "ושמחתם לפני ה'" שמחה במקום בית המקדש עצמו, ויש את ההתפשטות של השמחה שהיא מתפשטת ממקום ביהמ"ק, וההדלקה של תוך המקדש בבחינת מנורה מתפשטת לירושלים כמו שאומרים חז"ל שאשה היתה בוררת חיטים לאור הנר של בית השואבה, ויתר על כן האור מתפשט אף מחוץ לירושלים.

זה שורש ההארה של "והיית אך שמח", - זה ה'שמחה יתירה' שהיתה בשמחת בית השואבה, זה מדרגת ה'אך', אור - כלי שמתפשט ויוצא לחוץ, והאופן של השמחה היתה ע"י שהיו זורקים אבוקות כמו שאומרת הגמ' בפרק החליל בסוכה, כלומר שהשמחה היתה באורות ובכלים שמתגלים יחד אהדדי, זוהי מציאות השמחה שמתגלה בחג הסוכות בשמחת בית השואבה.

האור של מציאות ה'אך' הזה ממשיך לכל ימות החורף, הוא ממשיך לחנוכה והוא ממשיך לפורים, שהם המועדים דרבנן שנמשכים מ"והיית אך שמח", מהאור - כלי זה נמשך לחנוכה ולפורים.

ג' גדרי נס דחנוכה בהקבלה לג' מדרגות הכלים

וראשית בלשון קצרה, כפשוטו 'נר מצוה' היינו שמתגלה מציאות של אור וכלי, שנמצא לו לאור בית קיבול שהוא יכול לחול בתוכה - וזה עומק הנס ששמן שהיה ראוי לדלוק יום אחד דלק שמונה ימים, כלומר שנעשה גילוי של תכונת האור בכלי, שהרי שהזכר מציאות טבע האור שהוא מתפשט, ומציאות טבע הכלי שהוא כלי קיבול - גבול, וכאשר נעשה נס שגר שהיה ראוי לדלוק יום אחד דלק שמונה ימים, - ובדקות זה לפי המהלך שנתרבה השמן עצמו - כלומר שנעשה בו בחינה של שמנוניות שעניינה התרחבות וזה גדר נס פך השמן, ההרחבה של השמנוניות שזה הרחבה של בחינת הכלי עצמו.

זהו גופא עומק כח החידוש שמתגלה בנס של חנוכה שנעשה גילוי האור במציאות הכלי, שגילוי טבע האור המתפשט חל בשמן עצמו שנעשה בו מציאות של הרחבה כמו שהזכר.

אבל יתר על כן כמו שהזכר בדקות, המדרגה השניה של מציאות הכלי הוא מלשון של 'כלות' מצד כך שהדבר מסתיים, - כמו שחודד השתא, נתחדש כלי חדש ונתחדש שה'כלות' של הכלי איננו מגביל את מציאות האור אלא דייקא האור שולט על מציאות הכלי ונעשה הרחבה של מציאות הכלי.

ובהבחנה השלישית שהזכר שכלי נקרא כלי מלשון 'כלות הנפש לאלקים' שהוא עולה בחזרה לשורשו, - זה עומק הנס שנעשה בפך השמן, שהרי הוא היה ראוי לדלוק יום אחד דלק שמונה ימים, ובמהלך הזה הנס הוא לא בעצם הריבוי של השמן אלא בזה שהוא דולק שמונה ימים, - וזה הנקודה הבהירה של דליקותו שהרי כל אש עולה מתתא לעילא, וכאשר היא עולה מתתא לעילא היא מכלה את הדבר שממנו היא דולקת, זהו גידרו וטבעו של אש.

ונמצא שכאשר נעשה הנס של פך השמן שהיה ראוי לדלוק יום אחד והוא דלק שמונה ימים, בערכין שנאמר השתא גדר הנס הוא כך, - שכח ה'כלות' שחוזר בחזרה לשורשו נתגלה, זה גופא העומק של כח הנס, הנס הוא שכח ה'כלות' בחזרה לשורש הולך ומתגלה ביתר תוקף וביתר עוז, הוא היה צריך להיפסק ממילא כי כבר אין יותר מציאות של המשכה מתתא לעילא, שיהא חזרת הדבר לשורשו, אבל כאשר נעשה המציאות שבמקום לדלוק יום אחד הוא דלק שמונה ימים הרי שההרחבה נעשית בתנועת האש מתתא לעילא בכלות לשורשו, שם נעשה המציאות של ההרחבה כמו שהזכר.

שורש הארת פורים שמנח המדרגה הרביעית שבכלי

יתר על כן זה מה שמתגלה במדרגת חג הפורים, ה'נהפוך הוא' שבחג הפורים כמו שהזכר הרבה, שורש המילה הפך היא פ' וכ' בבחינת כף, שכף היא מציאות של כלי, שזה צורת הכלי שמתגלה באדם במציאות כף ידו של האדם ששם הוא מקום הבית קיבול - כלי שמתגלה באדם, וכאשר נאמר 'ונהפוך הוא' כלומר שנתהפך מציאות הכלי שבמקום שהכלי יהיה כלי לתתא הוא הופך להיות כלי לעילא.

והרי כל ימי הפורים באו על כך שבמתן תורה הקב"ה כפה עליהם הר כגיגית שמצד כך יש 'מודעא רבה לאורייתא', וכאשר נעשה כח הנס בחג הפורים, ה'כפה עליהם' חוזר ומתגלה מכח ה'ונהפוך הוא' דפורים אלא שהוא באופן של 'מאהבת הנס' שזה גורם את הקבלה מרצון, אבל אותו מהלך של 'כפה עליהם' מתגלה במציאות ימי הפורים, וע"י כן מתגלה שתוקף כח הכלי הוא נמצא למעלה מציאותו של האור, זה כח הכללות שמתגלה בימי הפורים באופן של "משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" ועומק הכללות הזו היא מצד בחינת הכלי מלשון כללות שהוא למעלה מציאות האור, זה שורש ההארה של ימי הפורים במדרגה הרביעית של מדרגת הכלי כמו שחודד.

עד כאן א"כ סידרנו בקצרה ממש את ארבעת מדרגות הכלים, את ג' המדרגות המתגלים בימי החנוכה ואת המדרגה הרביעית שמתגלה בימי הפורים וכמו שהזכר ששורש ההארה הזו היא בחג הסוכות שנאמר בו "והיית אך שמח" שיסודו בשמחת בית השואבה, שם שורש מציאות השמחה של האורות והכלים כמו שנתחדד.

אבל יתר על כן - נפתח בסיעד"ש יותר את הדברים, - מציאות האור ומציאות הכלי זהו הגדר של האך כפי שהזכר, האור מאיר, והכלי מצד טבעו עצמו נעשה בו החשכה שהיפך האור יש בו מציאות של חושך.

מצד סדר הדברים הפשוט של אור וכלי, האור הוא אור והכלי הוא מציאות חשוכה, - הוא כח החושך שנמצא במציאותו של אור.

הגילוי שבנס שתכונת האור חל במציאות החושך

כאשר נעשה הנס בפך השמן כמו שהוזכר שזה בבחינת אך - אור וכלי, ותכונת האור היא זו שהתגלתה בכלי, - בערכין של מה שנאמר השתא, כיון שנתבאר שתכונת הכלי היא מציאות של חושך, הרי שכאשר האור שולט על הכלי, מלבד כך שהוא מרחיב את גבולות הכלי - שזה הנס שהוא דלק שמונה ימים, מתגלה שתכונת האור חלה בכלי ומה שהכלי מצד עצמו הוא כלי חושך הופך עכשיו להיות במציאות הכלי גילוי של תפיסת ריבוי של מציאות האור שמתגלה גם במציאותו של כלי, זהו גדר שורש הנס, כלומר שמה שיש מציאות של חושך בכלי מכח הנס מתגלה בו מציאות של אור, ומה שיש חושך במציאות הזמן שזהו הזמן של שקיעת החמה שבערכין של זמן זהו הזמן שמתגלה בו מציאות של חושך, - ומצות נר חנוכה היא להדליק אותו "משתשקע החמה", מה שבמדרגת הכלי, הוא עצמו חושך ומאיר בו האור, בהקבלה לכך זה מתגלה במדרגת הזמן של 'משתשקע החמה', שכאשר מאירים את האור בבחינת "נר מצוה" להדליק את האור משתשקע החמה, כלומר שמגלים את תכונת מציאות האור שחל גם במציאות החושך.

גדר ההדלקה - המשנת הארת היום

ובהגדרה מדוקדקת יותר, יש מציאות של אור היום ויש את הזמן של 'תשקע החמה', כאשר החמה שוקעת היא מגבילה ומצמצמת את מציאות האור, ולפי"ז כאשר נאמר במצות נר חנוכה להדליק נר חנוכה משתשקע החמה, - ברור לכל בר דעת שאין כוונת הדבר שמדליקים אור חדש משתשקע החמה, לא זה גדר ההדלקה, אלא גדר ההדלקה עניינו להמשיך את הארת היום בלילה זהו הגדר של מצות נר חנוכה.

במנורה שבבית המקדש מצות הדלקתה היתה מערב עד ערב, כלומר היא מתחילה בערב והיא מסתיימת במציאות הערב, זה מהלך אחד של הדלקה שהיה בבית המקדש שמתגלה במנורה, אבל האור שמתגלה בימי החנוכה שמדליקים משתשקע החמה זה לא מקביל לגמרי למדרגת המנורה אלא יש בו גם בחינה הפוכה, ממשיכים את מציאות הארת היום גם לאחר הזמן ששוקעת החמה ומסתלקת ההארה של היום, שכאשר מדליקים את אותו אור ממשיכים את אותו אור שהיה ביום לתוך מציאות הלילה, זה גדר מצות נר חנוכה. ההארה של נר חנוכה היא אותו האור של האור שקיים, ועכשיו מתגלה שהמציאות של הכלי נזדכך, נעשה בכלי מציאות של זיכור ועל ידי כן הכלי עצמו הופך להיות מציאות של אור.

זהו הגדר במה שההדלקה היא באופן של "שמן זית זך כתית למאור" כמו שנאמר במנורה, אז בוודאי - ככל שהוא זך יותר הוא מאיר יותר, אבל בעומק בערכין שהוזכר השתא ההגדרה היא שכאשר הוא זך יותר א"כ גדר מציאות האור מתפשט במציאות הכלים ועל ידי כן מה שמאיר כאן עכשיו הוא שהכלי עצמו הופך להיות מציאות של אור, ועל מנת כן לוקחים את הכלי הזך ביותר שישנו שזהו ה'שמן זית זך', שהשמן זית זך הוא בעצם ההכפלה של מציאות האור, ב' פעמים אור עם שתי התיבות ועם הכולל עולה זית, כלומר שזה השמן זית זך להאיר את מציאות האור שיאיר בתוך מציאות הכלי, שימשיך את מציאות האור למציאות הכלים, זהו הדבר שבו נעשה שורש ההארה.

עומק החידוש שבהפסקת האור לאחר ח' ימים

ולפי"ז להבין ביתר עומק, כאשר מציאות האור מתפשטת במציאות הכלים היא מגלה בעומק שהאור והכלי הוא מציאות אחת, - ולפי"ז יש כאן עומק עצום, כפשוטו הנס שנעשה בנס פך השמן שבמקום לדלוק יום אחד הוא דלק שמונה ימים, זה גדר הנס, אבל בעומק יותר שורש הנס כמו שנתבאר שהאור והכלי נתגלו כעצם אחד מאיר ולכן היה את אותו מציאות של הארה, וא"כ מהו עיקר מהלך הדברים - שאחרי שמונה ימים פסק מלהאיר אותו אור, זה החידוש שמתגלה בחנוכה.

כלומר יש את החידוש הראשון שהאור והכלי משתוים יחד אהדדי, אבל החידוש הנוסף שמתגלה אחרי ההארה של האך המתפשטת, - סדר הדברים היה צריך להיות כמו בדוגמא הבהירה שהיה בסנה, "הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל", שאין לו מציאות שהוא מתכלה, - שזהו "איננו אוכל" אוכל מלשון אוכל ומלשון כלי, שטבע הכלי - הדבר הבוער - להתכלות בשעה שמאיר בו מציאות האור, ואם מעין אותו הארה מאירה בנס של פך השמן, א"כ היה צריך להיות שהאור ידלק לעולם כי הכלי לעולם נכלל במציאות האור וא"כ אין לו מציאות של כילו, אבל כאן מתגלה נקודת החידוש שבדבר שאחרי שמונה ימים כבר ההארה הזו פוסקת ועל ידי כן חוזר הדבר לסדרו של עולם, לטבעו של עולם ומכח כך פוסק ההארה של פך שמן להאיר.

נמצא שעומק נקודת החידוש הוא לא רק מציאות הדבר שתחילתו האיר והנס נעשה שההארה המשיכה לשמונה ימים, אלא החידוש הוא בעצם שהאור נפסק אחרי שמונה ימים זה גופא נקודת החידוש, שמצד מדרגת הדבר כפי שהוא היה צריך להיות שההמשך שלו יהיה מציאות של הארה שאין בה הפסק עולמית.

שורש האור הגנוז שבנס

וההגדרה העמוקה - יש כאן בעומק שתי תפיסות, בהגדרה החיצונית אופן הנס שנעשה שכל יום מחדש היה עוד נס ועוד נס וכך זה דלק שמונה ימים, [- בלי להיכנס כרגע לכל השיטות איך היה צורת הנס למעשה], וא"כ גדר הדבר שהיה כאן עוד יום נס ועוד יום נס, וביום שכבר אין נס, כבר אין הנס קיים, אבל בעומק יותר כפי שחודד הנס נעשה בזה שהאור והכלי נתחברו יחד אהדדי, שהשמן והאור נעשה בהם מציאות של צירוף אחד שלם שמאיר בו עומק נקודת השלימות שבדבר שהם מאוחדים יחד אהדדי, ועל ידי כן זה מה שגורם שההארה הזו הולכת וממשיכה.

ולכן בשורש של הדבר מתגלה האור שאין לו הספק, - זה העומק הידוע בדברי רבותינו שבנס פך השמן מתגלה האור הגנוז לעתיד לבוא, ולכא' מה שייך שיאיר בו האור הגנוז דלעתיד לבוא, הרי מה שהאיר כאן שנעשה הנס שבמקום לדלוק יום אחד זה דלק שמונה ימים, - הרי יש עוד הרבה ניסים שנעשו בסדר ימות עולם, מה שנאמר בפסוקים ובדברי חז"ל ועוד.

אבל לפי המתבאר, אם גדר הנס שנעשה הוא שבמקום להאיר יום אחד זה האיר שמונה ימים, א"כ זה עוד נס מכלל מהלכי הניסים שקיימים, זה לא שייך לאור הגנוז, אבל אם הנס שנעשה הוא האור שמאיר בלי גבול וממילא הוא היה צריך להאיר כך לעולם אלא שאחרי שמונה ימים נעשה הפסקה לדבר.

זה השורש של אור הגנוז, "אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו", כלומר שאין לו מציאות של גבול, הכלי נכלל במציאותו של האור ואינו מגביל את מציאותו של האור ועל ידי כן אין גבול למציאות האור, מכאן נעשה שורש הדבר שמאיר אור הגנוז כי זה מהותו, זה גידרו, אלא שאחרי שמונה ימים נעשה חידוש שההארה הזו נסתלקה, - כמו שמעיקרא כשהקדוש ברוך הוא ברא את האור הראשון, הוא עמד וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, כמו כן גם כאן בנס פך השמן, אחרי שמונה ימים מתגלה אותו מהלך של 'עמד וגנוז', זה גופא עומק נקודת הדבר.

וכמובן כאן שמעיקרא מצאו פך שמן אחד חתום בחותמו של כהן גדול שהוא גופא היה גנוז, - מכח כך האיר בו האור הגנוז, ומכח כך באותו תפיסה הוא גנוז אחרי שמונה ימים, שנגנו אותו תפיסה והאור חזר להאיר כגדרו וסדרו שנצרך שמן לכל יום ויום כמו סדרם של דברים, - זה עומק נקודת האור שמתגלה בנס דחנוכה. כל זה במהלך שהוזכר שמציאות האור הוא במדרגה של אור וכלי והכלי הוא ה'כלות' של האור, כאן נעשה הנס שבמקום שיהיה 'כלות' של האור נעשה שיהא תפיסת האור בכלי שהכלי מאיר, כפי שחודד.

נח העלאה שמתגלה בנס

המדרגה השלישית שחודדה במדרגת ההארה של חנוכה, שלא רק שאין גבול למציאות האור אלא נעשה 'כלות' של האור שמתתא לעילא חוזר ומאיר מציאות של כלי שמחזיר את האור בחזרה לשורשו, - שזה טבע האש שהיא עולה מתתא לעילא כלשון הפסוק "להעלות נר תמיד".

וביתר חידוד, הרי מה שמצאו פך שמן אחד חתום בחותמו של כה"ג בקרקע כמו שמבואר שם בסוגיא ובתוס' שם, - בדרך כלל הגדרת כל שמן היא - שלוקחים אותו מהזית שגדל מן הקרקע, אבל כאן יתר על כן, השמן עצמו היה טמון בקרקע, וא"כ תחילת ההעלאה שלו שהיתה מתתא היא ממה שהוא ספון וטמון בקרקע ומוצאים אותו, ומעלים אותו לנר תמיד, זה עומק של נקודת העליה שהוא עולה מהמקום השפל ביותר שהוא מקום הקרקע ומשם מקום עלייתו שהוא עולה לעילא כמו שהוזכר.

מדוגת הדלקה ד'פתח ביתו מבחוץ' ומדוגת 'דר בעלייה'

אבל יתר על כן, הרי הגמ' אומרת, נר חנוכה מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ, ואם היה דר בעליה מניחו בחלון, - מה עומק הדבר שאם הוא דר בעליה הוא מניחו בחלון, אז כפשוטו כיון שאין לו את הפתח הפתוח לרה"ר לכן סגי בהדלקה במקום החלון, אבל להתבאר השתא מה שנאמר כאן שבהיה דר בעליה הוא יכול להדליק את זה בעליה, זה מעומק ההגדרה של עצם הדלקת הנר, שהרי כמו שהוזכר נאמר לגבי נר הלשון של 'להעלות נר תמיד', ומצד כך מי שהיה דר בעליה - אין כוונת הדבר שמי שדר בקרקע מדליק בקרקע ומי שדר בעליה מדליק בעליה, אלא 'דר בעליה' כלומר שהוא מדליק את הנר במדרגה של 'להעלות', במדרגה של נר שמהותו הוא שהוא עולה מתתא לעילא, - זה מה שמדליק מי שנמצא בעליה, - זה עומק נקודת הדלקתו, מי שנמצא בקרקע א"כ מקום ההדלקה שלו הוא על פתח ביתו מבחוץ, שגדר 'פתח הבית' הוא מקום ה'כלות' של הבית, שם נקודת ההארה שהוא מאיר בהדלקתו, שהאור שנמצא בתוך הבית מתפשט לחוץ אל פתח ביתו מבחוץ וא"כ הוא מאיר שהיכן שנראה שיש גבול, היכן שנראה שיש מציאות של 'כלות' חוזר האור וגובר על הכלי ומתפשט לחוץ, - זה מניחו על פתח ביתו מבחוץ'.

אבל "היה דר בעליה מניחו בחלון" הגדרת הדבר הוא שהאור שמתגלה שם הוא מאיר במדרגה עליונה יותר שבמדרגת ההארה שבכלי, - מי שדר בעליה מדרגת ההדלקה של הנר חנוכה שלו הוא במדרגת כלי בבחינת 'כלות הנפש לאלקים', כלי שעולה מתתא לעילא, וברור הדבר - מה שהוא נקרא "דר בעליה" זה לא רק היכ"ת כפשוטו שבמציאות הוא דר בעליה אלא על משקל הלשון של הגמ' הידועה בסוכה בדברי רבי שמעון בן יוחאי "ראיתי בני עליה ומועטין הן אם אלף וכו' ואם שנים הם אני ובני הם", - כלומר ש'היה דר בעליה' זה מדרגת בן עליה שהוא נמצא בעליה בעצם ואצלו האור הוא במדרגת 'להעלות נר תמיד', זוהי מדרגת ההדלקה שמתגלה הן בפתח ביתו מבחוץ ויתר על כן במדרגת 'היה דר בעליה' שמדליקו בחלון.

תפיסת מים דנחל ותפיסת אש דחלון

אבל יתר על כן להבין עמוק, - כידוע "להדליק נר חנוכה" ר"ת נחל [אף שהמטבע הוא "של חנוכה" מ"מ להדליק נר חנוכה הוא ר"ת נחל], שזה בחינת חלון כמו שאומרים רבותינו [- אותם אותיות].

כפשוטו הנחל שייך ליסוד המים, שכשיש נחל שנובע ממקור המעין נעשה מציאות של המשכת המים שמתגלה בנחל, וא"כ כפשוטו הוא מציאות של מים, אבל במדרגת חלון כשנאמר 'היה דר בעליה מדליקו בחלון' שזה נאמר דייקא על בני עליה כמו שחודד שהוא עולה מתתא לעילא, כלומר שזה מדרגה של הדלקת הנר במדרגה של כלות הדבר בחזרה לשורשו למעלה, - לפי"ז החלון הוא היפך ממציאות הנחל שהדלקתו במקום החלון הוא בתפיסה של אש שעולה מתתא לעילא היפך מציאות המים שיורדים מלעילא לתתא.

ולהבין עמוק יותר, - הרי הדין הוא במצות נר חנוכה שנר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי, - מאיפה השורש שמתגלה בסדר הדבר שמניחים נר חנוכה במקום של גובה שבו נאמר שלמטה מעשרים כשר ולמעלה מעשרים פסול, - מאיפה השייכות לכך שמניחים נר חנוכה במקום של גובה - הרי מי שגר

בבית שיש בו פתח לרשות הרבים, א"כ מקום ההדלקה הוא "על פתח ביתו מבחוץ" אבל צריך להדליק אותו באופן שמזוזה מימין ונר חנוכה משמאל בכדי שיהא מוקף במצוות, וסדר הדבר כמו שאומרים רבותינו שבתוך עשרה טפחים זה עיקר מדרגת ההדלקה, נמצא שאין סיבה שהאדם ידליק במקום של גובה שמצד כך יהיה סוגיא של הדלקה למעלה מעשרים אמה, וא"כ מאיפה השורש להדלקה בעשרים אמה שעל זה נאמר הדין שעד עשרים אמה שלטא ביה עינא, למעלה מעשרים אמה לא שלטא ביה עינא.

פשוט וברור שזה נאמר למי שהיה דר בעליה, כלומר שמדרגת העליה היא זו שמחדדת את נקודת הדבר שה'שלטא ביה עינא' זה עד עשרים אמה ולמעלה מעשרים אמה לא שלטא ביה עינא.

וברור ופשוט - עשרים זהו האות כ' שמניינה עשרים, זה הסוגיא שהוזכר, ומכך כך מתגלה הסוגיא של עשרים אמה בנר חנוכה, [- האות כ"ף והיפוכה פך שמן דחנוכה].

מדרגת 'מעין' ומדרגת 'בעין'

ובעומק יותר כמו שהוזכר הנחל שנובע הוא נובע מן המעין, וכל מעין שנקרא מעין - הגדרה בהירה - הוא מלשון מעין, זה לא עצם הדבר עצמו אלא מתגלה ה'מעין' של הדבר, בשורש זהו "והחכמה מאין תמצא ואיה מקום בינה", וכאשר הדבר מתגלה לתתא מתגלים מים שנובעים ממקור המעין, כלומר שהוא מעין מה שנמצא בפנים, זהו מעין, כמו הלשון "מעין עולם הבא יום שבת מנוחה" וכן ע"ז הדרך, כל מעין זה ה'מעין' של מה שנמצא בנקודת הפנים של שורש מציאות המים, זה נקרא מעין.

אבל יתר על כן, כאשר רוצים להגדיר את הדבר שהוא לא בגדר 'מעין' אז מגדירים אותו 'בעין', שהוא נמצא בעין בעצם, זהו מדרגת נר חנוכה שנאמר בו שמצוה לראותו, יש את מצות ההדלקה, ובאופן שאינו מדליק יש את מצות הראיה שע"ז תיקנו שעל הראיה לבד הוא מברך, כלומר שיש מצוה בעצם מציאות הראיה עצמה, בבחינת "לראותם בלבד", עצם הראיה של הדבר.

כלומר שבנר חנוכה מתגלה מדרגת כח הראיה, ה'עין רואה' זה עיקר גדר פנימיות מציאות המצוה, - 'לראותם' -, וגם בהדלקה החיוב הוא להדליק ע"מ שיהיה מי שיראה, אבל גדר המצוה, תכליתה מהותה והווייתה, היא גדר של ראייה.

וא"כ מה שמתגלה תמיד במדרגת המים האופן של ה'מעין', בנר חנוכה כאשר הוא מדליק אותו ההדלקה היא באופן של ה'לראותם', באופן של ה'עין רואה' ולא באופן של ה'מעין', - ה'עין רואה' רואה את הדבר כשלעצמו, זוהי מדרגת ההדלקה של נר חנוכה.

מדרגת חלון - 'בעין', ולמעלה מכ' 'מעין'

ועל המדרגה הזו נאמר בעיקר שצריך להאיר את אותו אור בבחינת א' וכ' אור וכלי כמו שנתבאר, ומציאות הכלי הוא כלות האור לשורשו, - לכן יש דין של דר בעליה מניחו בחלון שבעליה שכמו שהוזכר זה מדין כלות האור בחזרה לשורשו, כשהוא מניח את הנר בעליה א"כ מאיר בו תפיסת הכ' - כ"ף שזהו תפיסת הכלי - כלות הדבר בחזרה לשורשו, שם בדקדוק נאמר יסוד הדין שנר חנוכה שהניחו למעלה מעשרים פסול, - מדוע הניחו למעלה מעשרים פסול? - כי כל היסוד שהוא עולה לעשרים זה מדין הכ"ף, מדין ה'כלות' של הכלי שחוזר בחזרה לשורשו, זה מקום ההדלקה שנאמר במדרגה של עשרים.

ובמקום ההדלקה הזה, זהו היפך של ה'נחל' נובע' שהוא בבחינת מעין, אלא כאן הוא מדליקו על חלון ביתו, - מהי הגדרת חלון דייקא, הרי אם המצוה היתה רק להדליק א"כ סגי במה שמניח על שולחנו ודיו, - כיון שהמצוה היא לצורך הראיה של בני רשות הרבים לכן יש דין של מניחה בחלון, - הדין 'מניחה בחלון' הוא לא מדין ההדלקה כשלעצמו אלא מדין ה'לראותם' בכדי שאחרים יראו.

אבל מ"מ ברור הדבר, כל ההדלקה בחלון מדליקים שם בשביל שיהיה גילוי של 'עין רואה', - ולהבין בעומק, הרי "מבשרי אחזה" שאדם יכול לראות גם למעלה מעשרים אמה, וא"כ מהו הדין לא להדליק למעלה מעשרים אמה משום שלא שלטא ביה עינא? - כי הוא רואה את ה'מעין' והוא לא רואה את הדבר 'בעין', זהו הגדר בלמעלה

מעשרים אמה, זהו שיעור הדבר שנאמר בנר חנוכה שכשהוא מניחו בחלון זהו רק עד עשרים אמה, מחמת שצריך שיהא 'עין רואה' לראות את עצם הדבר עצמו.

מדרגת ראיית נר שבפתח ומדרגת ראיית נר שבחלון

ומה 'עין רואה'? - הרי כאשר האדם רואה דבר שנמצא בתוך העשרים אמה, הרי הדבר לא נמצא על פתח הבית וא"כ הוא צריך להסתכל למעלה, - זוהי דרגת הראיה של מי שרואה את הנר חנוכה הזה שמונח בחלון מכח 'היה דר בעליה מדליקה בחלון', - הוא רואה את התנועה של ההארה הנמצא מתתא לעילא של ה'כלות' של מציאות הכלים, הוא רואה את אותה הארה שמאירה מתתא לעילא וחוזרת בחזרה לשורשה, - זה מה שהוא רואה בחלון.

כשהראיה שרואים היא ראיית הנר חנוכה שמניחו על פתח ביתו מבחוץ, - הוא רואה איך האור מתפשט לחוץ. וכשהראיה שרואים היא ראיית נר שמניחה בחלון, הוא רואה איך האור עולה מתתא לעילא, זה מהות ההארה שמתגלה שם ותנועת ההארה המתגלה זהו ה'עשרים אמה' שנתבאר, ומצד כך הראיה היא באופן שהדבר הוא כפי שהוא נמצא בתנועתו מתתא לעילא, - לא באופן של 'מעין' אלא באופן של 'עין רואה', זה עומק נקודת הראיה שנאמר במדליקו בחלון כמו שנתבאר.

האור העליון שמאיר בשעת הסכנה

וכמוכן יש את האופן שבשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו שזה עוד מערכת לעצמה בגדרי מציאות הכלים, ובלשון תמציתית וקצרה ממש, יש את הכלי שמתגלה מצד שורש ההדלקה של נר חנוכה שהוא מכח ההארה של מנורה, - והרי בכלים שהיו בבית המקדש - 'מנורה בדרום שולחן בצפון'.

כאשר מתגלה המציאות של שעת הסכנה שמניחה על שולחנו ודיו, שעת הסכנה הוא האופן של ה'כופה עליו את הכלי' בדקות שמתגלה בימי החנוכה, ומצד כך מתחבר ההארה של המנורה והשולחן שהם מתחברים יחד אהדדי. זה סוד מדרגתו של משה רבינו שעליו נאמר "מן המים משיתיהו" ועיקר השורש שבתבת משה זה הש' והמ' ראשי תיבות שולחן ומנורה, שהמנורה והשולחן מתחברים יחד אהדדי.

ובשעת הסכנה מתגלה השורש של הכלים, ומצד שורש הכלים זה לא "הרוצה להחכים ידרים שמנורה בדרום והרוצה להעשיר יצפין ששולחן בצפון", - מי שרוצה לחברם, כמו שידוע מהמגיד ממעזריטש, שישים עצמו כאין - זה מה שמתגלה בשורש של מציאות ההדלקה של שעת הסכנה, ששעת הסכנה מאירה את האור העליון שמחבר את מציאות אור הכלים, הוא מחבר את המנורה עם השולחן יחד אהדדי, וזהו "מניחו על שולחנו ודיו", שנעשה מציאות הדבר שמאיר שורש נקודת חיבור הכלים.

למעלה מכל זה כמוכן יש את הסוגיא של פורים שזה לא עיקר סוגייתנו השתא באופן של 'כופה עליו את הכלי'.

ג' ההארות שבג' אופני ההדלקה

אבל בהבנה בהירה א"כ, כשמתגלה מציאות האך מציאות האורות והכלים בכלל. ומתפשט בימי החנוכה, יש כאן ג' מדרגות של הארה, כפשוטו מדליקים נר שהוא כלי אבל למעלה מכך יש את ג' המדרגות שנתבאר.

ההארה שמעלה את ה'כלות' מצד כך שהדבר מסתיים והוא מתפשט כאשר הוא מניחו על פתח ביתו. ההארה שמעלה את הדבר שזה כלות בחזרה לשורשו ב'היה דר בעליה'. וההארה שמאירה את הכלי שלמעלה מן האורות כלומר כח כללות הכלים שמחברם יחד אהדדי והופכם לאחד, שזהו 'מניחו על שולחנו ודיו', צירוף של מדרגת המנורה יחד עם מדרגת השולחן.

מה שנראה כפשוטו 'שעת הסכנה' שזה עומק של נקודת הנפילה, אבל ברור הדבר ששעת הסכנה היא מגלה את המעמקים הנעלמים של מציאות הפנימיות, ששם שורש מציאות הכלים מתאחדים, המנורה והשולחן מתאחדים יחד אהדדי וע"כ בוקע האור של הארון שהוא שורש מציאות ההארה, זה שלמות של מדרגת ה'אך', מ'והיית אך שמח', ששמחת ימי הסוכות מתפשט לכל חודשי החורף בכלל ולחנוכה ופורים בפרט.